

DEVRELER ve SİSTEMLER

BIMU2058 – CSBM2092

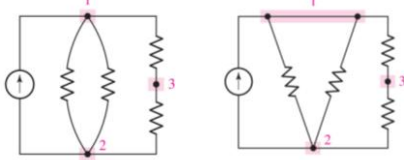
Yrd. Doç. Dr. Fatih KELEŞ

İÇERİK

- ▶ Düzüm- çevre
- ▶ Kirchhoff'un akımlar yasası (KCL)
- ▶ Kirchhoff'un gerilimler yasası (KVL)
- ▶ Tek çevreye sahip devre
- ▶ Tek düzüm-çiftine sahip devre
- ▶ Seri-paralel bağlamalar
- ▶ Gerilim ve akım bölücüler

2

Düzüm (node), Yol (path), Çevre (loop), Dal (branch)

- ▶ Bu iki devre eşdeğer devrelerdir.
- ▶ Burada 3 düzüm (node) ve 5 dal (branch) vardır.
- ▶ İki veya daha fazla elemanın bağlantı noktasına **düzüm** denir.
- ▶ Bir düzüm dizisi bir **yolu** ifade eder. (bir düzümünden birden fazla geçilmez)
- ▶ Kapalı bir yola **çevre** denir. (devre) (başladığı düzümde biter)
- ▶ Her bir devre elemanı **dalı** ifade eder.

3

Kirchhoff Yasaları

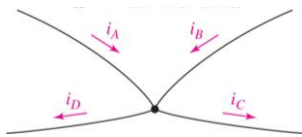
- ▶ Devreler genelde , gerilimlerin ve akımların tamamını belirlemek için analiz edilir.
- ▶ Ohm yasasına ek olarak sadece iki yasaya ihtiyaç vardır.
- ▶ Bu yasalar Kirchhoff'un akımlar ve gerilimler yasalarıdır.
  - Yükün ve enerjinin korunumunu basit olarak yeniden ifade eder.

4

Kirchhoff'un Akımlar Yasası (KCL)

KCL: Herhangi bir düğüme giren (ilişkin) akımların cebirsel toplamı sıfırdır.

- ▶ Bir düzüm yük biriktiremez ve devre elemanı değildir.

$$i_A + i_B + (-i_C) + (-i_D) = 0$$

5

Kirchhoff'un Akımlar Yasası (KCL)

- ▶ Düzüme giren akımlar sıfırdır:

$$i_A + i_B + (-i_C) + (-i_D) = 0$$

- ▶ Düzümden çıkan akımlar sıfırdır:

$$(-i_A) + (-i_B) + i_C + i_D = 0$$

- ▶ Giren akımlar, çıkan akımlara eşittir:

$$i_A + i_B = i_C + i_D$$

Genel durum:

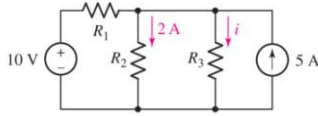
$$\sum_{n=1}^N i_n = 0 \quad i_1 + i_2 + i_3 + \dots + i_N = 0$$

Giren akımlar (-)
Çıkan akımlar (+)

6

KCL Uygulaması Örneği

Gerilim kaynağının 3 A'lık akım sağladığı biliniyorsa R_3 direncinin üzerinden akan akımı bulunuz.

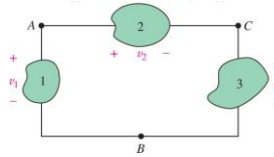
$$i = 3 - 2 + 5 = 6 \text{ A}$$

7

Kirchhoff'un Gerilimler Yasası (KVL)

KVL: Herhangi bir kapalı yol (çevre) boyunca gerilim düşümlerinin cebirsel toplamı sıfıra eşittir.

- A ve B noktaları arasındaki potansiyel farkı yolun seçiminden bağımsızdır.

$$v_1 = v_2 - v_3$$

8

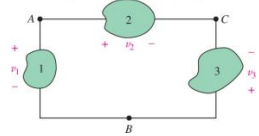
Kirchhoff'un Gerilimler Yasası (KVL)

► Genel durum:

$$\sum_{n=1}^N v_n = 0 \quad v_1 + v_2 + v_3 + \dots + v_N = 0$$

► Gerilim referans yönü çevre yönü ile aynı ise bu gerilim düşümü; cebirsel toplama (+) işaretli olarak, çevre yönü ile ters ise (-) işaretli olarak alınır. (çevre yönü: saat yönü ya da saat yönüne ters yön)

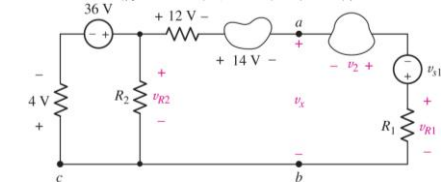
$$-v_1 + v_2 - v_3 = 0$$

9

KVL Uygulaması Örneği

v_{R2} ve v_x gerilimlerini bulunuz.

$$4 - 36 + v_{R2} = 0, \quad v_{R2} = 32 \text{ V}$$

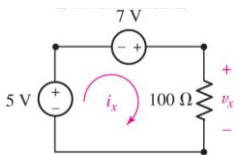
$$4 - 36 + 12 + 14 + v_x = 0, \quad v_x = 6 \text{ V}$$

veya artık v_{R2} bilindiğine göre; $-32 + 12 + 14 + v_x = 0, \quad v_x = 6 \text{ V}$

10

KVL, KCL ve Ohm Yasasının Uygulanması

i_x akımını ve v_x gerilimini bulunuz.

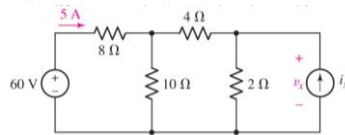
$$-5 - 7 + v_x = 0, \quad v_x = 12 \text{ V}$$

$$i_x = v_x / 100 = 12 / 100, \quad i_x = 120 \text{ mA}$$

11

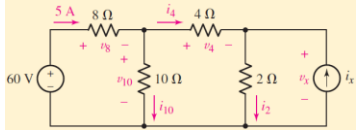
KVL, KCL ve Ohm Yasasının Uygulanması

v_x gerilimini ve i_x akımını bulunuz.

12

KVL, KCL ve Ohm Yasasının Uygulanması

KCL: $i_2 = i_4 + i_x$
 $i_4 = 5 - i_{10}$

KVL: $-60 + v_8 + v_{10} = 0$
 $-v_{10} + v_4 + v_x = 0$

Ohm yasası: $v_8 = 40 \text{ V}$

$v_{10} = 60 - 40 = 20 \text{ V}$
 $v_x = 20 - v_4$
 $i_4 = 5 - i_{10} = 5 - \frac{v_{10}}{10}$
 $= 5 - \frac{20}{10} = 3$
 $v_4 = (4)(3) = 12 \text{ V}$
 $v_x = 20 - 12 = 8 \text{ V}$
 $i_2 = 8/2 = 4 \text{ A}, i_x = 4 - 3 = 1 \text{ A}$

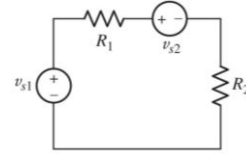
13

Seri Bağlama

Bir devrede tüm elemanlar aynı akımı taşıyorsa bu elemanlar **seri** bağlıdır.

aynı akım $\Rightarrow$ seri ✓

eşit akım $\Rightarrow$ seri ?

14

Paralel Bağlama

Bir devrede tüm elemanlar aynı gerilime sahipse bu elemanlar **paralel** bağlıdır.
 ortak gerilim $\Rightarrow$ paralel

15

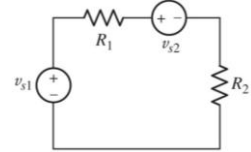
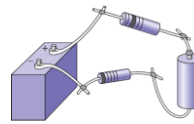
Tek Çevreye Sahip Devre

Verilen: v_{s1} , v_{s2} , R_1 ve R_2 değerleri biliniyor

İstenen: Her bir elemana ilişkin akım, gerilim ve güç değerleri

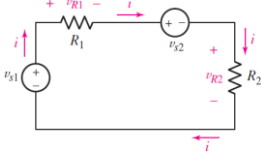
Her elemandan aynı akım akıyor (KCL).

Yani tüm elemanlar birbirine seri bağlanmış.

16

Tek Çevreye Sahip Devre

1. Akımın yönü seçilir (keyfi; genelde saat yönü)
  2. Gerilimlerin yönleri belirlenir (uyumlu yön)
  3. KVL uygulanır
  4. Ohm yasası uygulanır (amaç tek bilinmeyenli tek denkleme indirmek)
  5. i , v , p bulunur.
3. KVL: $-v_{s1} + v_{R1} + v_{s2} + v_{R2} = 0$
 4. Ω : $v_{R1} = R_1 i$ $v_{R2} = R_2 i$
 $-v_{s1} + R_1 i + v_{s2} + R_2 i = 0$
 5. $i = \frac{v_{s1} - v_{s2}}{R_1 + R_2}$ $v = Ri$, $p = vi$, $p = i^2 R$

17

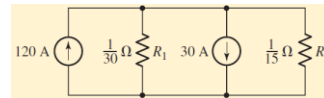
Tek Düğüm-Çiftine Sahip Devre

Verilen: i_{s1} , i_{s2} , R_1 ve R_2 değerleri biliniyor

İstenen: Her bir elemana ilişkin akım, gerilim ve güç değerleri

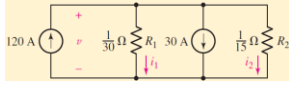
Her elemandan aynı gerilime sahip.

Yani tüm elemanlar birbirine paralel bağlanmış.

18

Tek Düğüm-Çiftine Sahip Devre

- Gerilimin polaritesi seçilir (keyfi; + uç üstte)
- Akımların yönleri belirlenir (uyumlu yön)
- KCL uygulanır
- Ohm yasası uygulanır (amaç tek bilinmeyenli tek denkleme indirgemek)
- i, v, p bulunur.

$$3. \text{ KCL: } -120 + i_1 + 30 + i_2 = 0$$

$$4. \Omega: i_1 = 30v \quad i_2 = 15v$$

$$-120 + 30v + 30 + 15v = 0$$

$$5. v = 2 \text{ V} \quad i_1 = 60 \text{ A} \quad i_2 = 30 \text{ A}$$

$$p_{R1} = 30(2)^2 = 120 \text{ W}$$

$$p_{R2} = 15(2)^2 = 60 \text{ W}$$

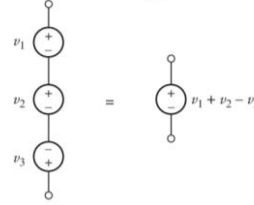
$$p_{170A} = 120(-2) = -240 \text{ W}$$

$$p_{30A} = 30(2) = 60 \text{ W}$$

19

Seri ve Paralel Kaynaklar

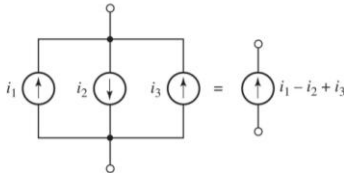
- Seri bağlı gerilim kaynakları, bunlara eşdeğer bir gerilim kaynağı olarak gösterilebilir.

20

Seri ve Paralel Kaynaklar

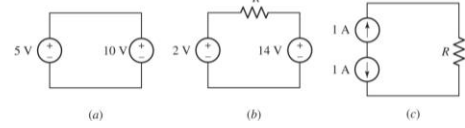
- Paralel bağlı akım kaynakları, bunlara eşdeğer bir akım kaynağı olarak gösterilebilir.

21

İmkânsız Devreler

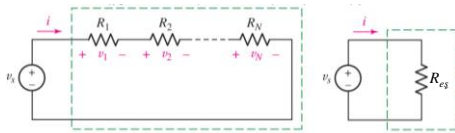
- Devre modelleri bir idealleştirmeden ibaret olduğu için fiziksel olarak mantıksız devrelerin oluşmamasına da yol gösterici olabilir.

- İdeal bağımsız kaynaklardan dolayı a ve c devreleri olamaz! Nedenleri ?..

22

Seri Dirençler

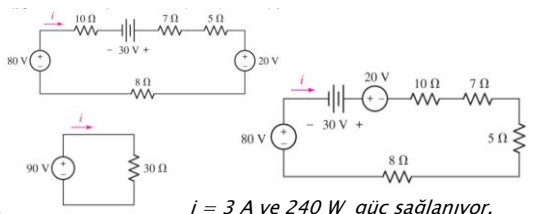
KVL kullanılarak:

$$R_{es} = R_1 + R_2 + \dots + R_N$$

23

Örnek: Devrenin Sadeleştirilmesi

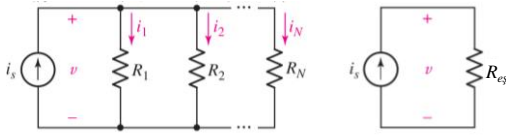
i akımını ve 80V'luk kaynak tarafından sağlanan gücü bulunuz.

$i = 3 \text{ A}$ ve 240 W güç sağlanıyor.

24

Paralel Dirençler

KCL kullanılarak:

$$\frac{1}{R_{eq}} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} + \dots + \frac{1}{R_N}$$

$$(\text{veya } G_{eq} = G_1 + G_2 + \dots + G_N)$$

25

Paralel İki Direnç

$$R_{eq} = R_1 \parallel R_2$$

$$= \frac{1}{\frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}}$$

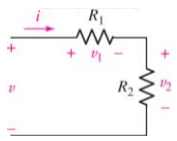
$$R_{eq} = \frac{R_1 R_2}{R_1 + R_2}$$

çarpım / toplam

26

Gerilim Bölücü

Seri dirençler, üzerlerinde düşen gerilimi büyüklükleriyle doğru orantılı olarak paylaşırlar.

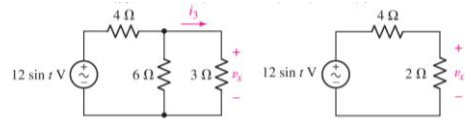
$$v_1 = \frac{R_1}{R_1 + R_2} v$$

$$v_2 = \frac{R_2}{R_1 + R_2} v$$

27

Gerilim Bölücü Örneği

$$v_x(t) = ?$$

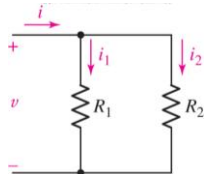

$$v_x(t) = 4 \sin t \text{ V}$$

28

Akım Bölücü

Paralel dirençler, üzerlerinden geçen akımı büyüklükleriyle ters orantılı olarak paylaşırlar.

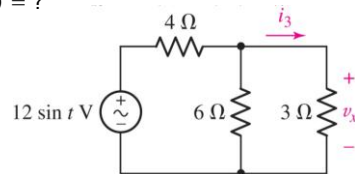
$$i_1 = i \frac{R_2}{R_1 + R_2}$$

$$i_2 = i \frac{R_1}{R_1 + R_2}$$

29

Akım Bölücü Örneği

$$i_3(t) = ?$$

$$i_3(t) = 1.333 \sin t \text{ V}$$

30